Valtioneuvoston selonteosta

Valtiovarainvaliokunta 15.10.2015

Pertti Haaparanta

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

15.10.2015

Keskeiset päätelmät

- Kysynnän vähyys Suomen ja euroalueen suurin ongelma, ei mitään uutta aiempaan.
- Rakenteellinen ongelma: Euroalue?
- Hintakilpailukyvyn merkitys viennille on vähentynyt, hallituksen painotukset sen korjaamiseksi ovat virheelliset.
- Työmarkkinoiden säätelyn purkamisella ei todennäköisesti ole (positiivisia) vaikutuksia, ei ainakaan nopeasti.
- Kestävää kasvua ei saavuteta ilman panostusta tutkimukseen.

Euroalue ja Suomi 1

- EMU-jäsenyys on ollut Suomelle ehkä/todennäköisesti haitallinen.
- Seuraavassa kuvassa on hyvin alustavia tuloksia prof. Mikko Puhakan kanssa vasta alkaneesta hankkeesta selvittää EMU-jäsenyyden vaikutuksia Suomelle, niitä ei pidä levittää (samansuuntaisia tuloksia Campos ym. 2014).
- Kuvan tulosten taustaoletukset (tilaisuudessa)

vaikutus Suomeen.pdf

EMUn vaikutus Suomeen

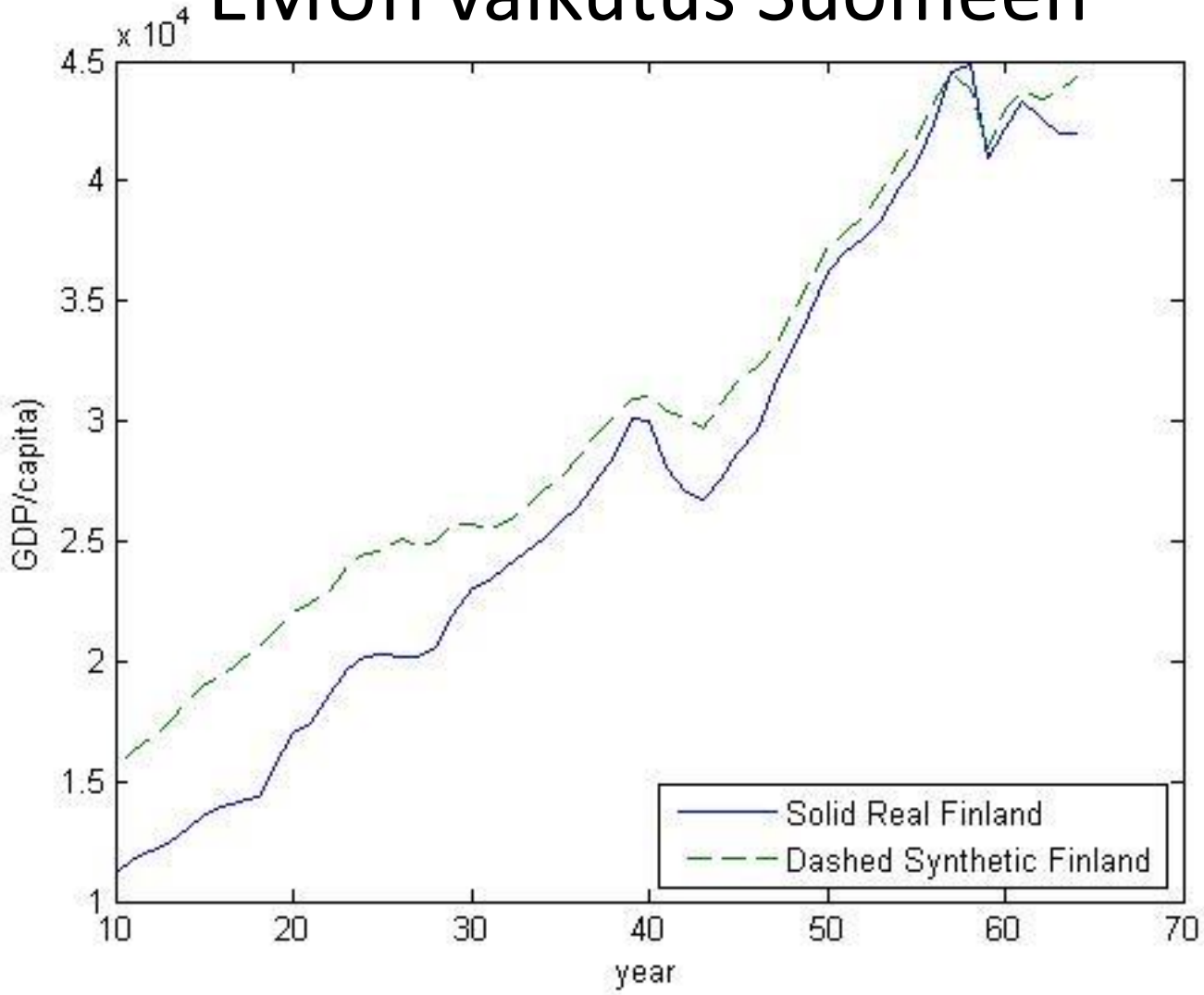

Euroalue ja Suomi 2

- Haitallinen vaikutus on kasvanut vuodesta 2010 alkaen. Tuonnin lasku on selvä esimerkki kysynnän puutteesta.
- Euroalueen kysyntä ei ole kasvanut, kireä finanssipolitiikka on pitänyt sen alhaisena.
- Hintakilpailukykyyn panostaminen ei ole lääke, se on vain tapa yrittää valloittaa markkinoita muilta euromailta.
- Saksa on hyvä esimerkki, seuraavassa kuvassa on esitetty Saksan vientimenestys suhteessa muuhun euroalueeseen, muuhun EU:hun, muihin rikkaisiin maihin ja koko maailmaan:

Saksan vientimenestys

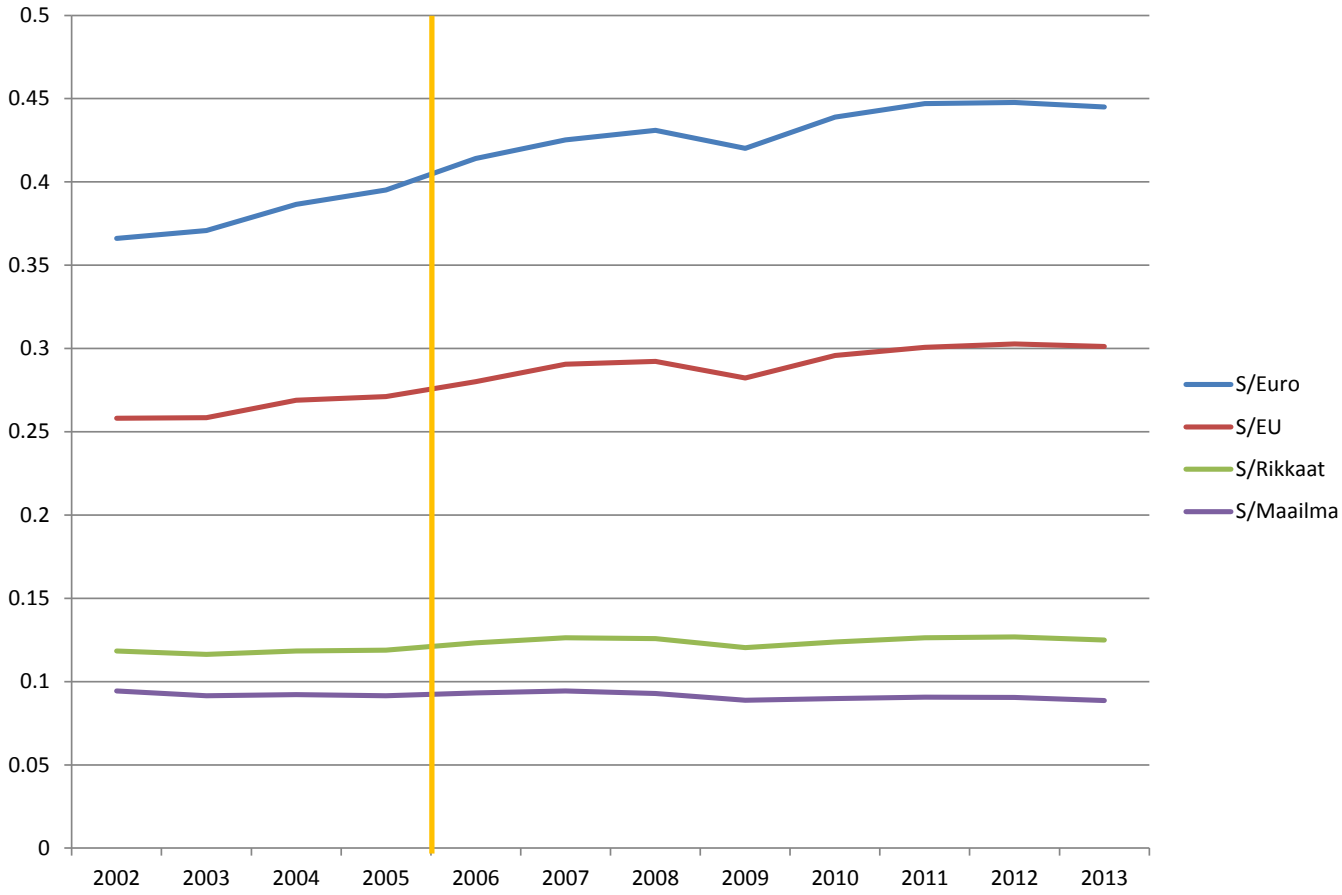

Euroalue ja Suomi 3

- Saksa ei siis parantuneella hintakilpailukyvyllään ole onnistunut kuin lisäämään vientiään EU:hun ja euroalueelle, joilla se oli joka tapauksessa alkanut menestyä jo ennen Hartz-reformejakin.
- Saksan kilpailukyvyn takana on siis muuta(kin) kuin parantunut hintakilpailukyky.
- Marin ym. (2015): Laajoissa yritysvertailuissa saksalaiset yritykset eroavat muiden maiden (vertailussa eivät kaikkien euromaiden yritykset, eivät Suomenkaan) yrityksistä keskittymisellään korkealaatuisten tuotteiden tuottamiseen, joiden kysyntä on vakaata. Yritysten kannattavuus on tällöin paljon vähemmän herkkä tuotantokustannusten muutoksille.

Euroalue ja Suomi 4

- Seuraava kuva esittelee EMU:n vaikutuksia työvoiman tuottavuuteen, laskettu samall menetelmällä kuin BKT-vaikutukset:

EMU-jäsenyys ja työn tuottavuus

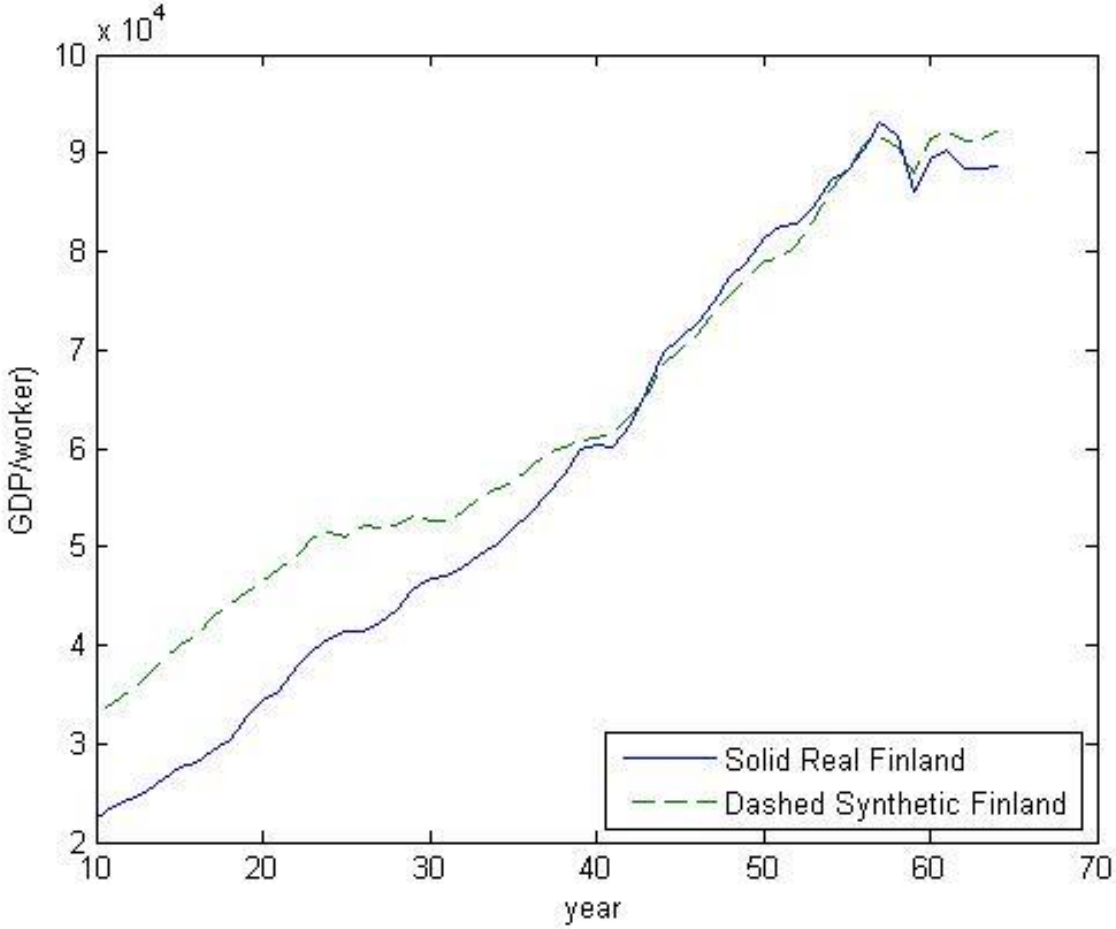

Hintakilpailukyvyn merkitys on vähentynyt 1

- Saksa on hyvä esimerkki yleisemmästä ilmiöstä:
- Kaikkialla maailmassa viennin herkkyys hintakilpailukyvyn muutoksille on vähentynyt (keskimäärin lähes puoleen, Ahmed ym. 2015, Maailmanpankki).
- Taustalla on globaalien tarjontaketjujen syntyminen: kotimaisten kustannusten osuus viennin arvosta pienenee.
- Esimerkki: Suomi ja Ruotsin ja Saksan tarjontaketjut.
- Ainoa tapa parantaa kilpailukykyä rajatta on parantaa laatua, kustannuksia alentamalla rajat tulevat vastaan aiempaa nopeammin.

Hintakilpailukyvyn merkitys on vähentynyt 2

- Ei ole myöskään selvää, että hintakilpailukyvyn parantaminen ehkäisisi mahdollisuutta, ettei vienti jälleen kerran keskittyisi niin voimakkaasti kuin viime vuosikymmenellä.
- Suomen vienti on yhä enemmän keskittynyt kuin Euroopan tärkeimpien kauppakumppaneiden, Hollanti, Ruotsi ja Saksa ovat omassa joukossaan, Suomi on Etelä-Korean ja Kiinan kanssa samalla tasolla.
- Tämän vuoksi Suomen talous on riskiherkempi kuin muiden rikkaiden maiden.
- Tämä korostaa suhdannepolitiikan, tässä erityisessä tilanteessa elvyttävän finanssipolitiikan tarvetta, suhdannepolitiikka on myös rakennepolitiikkaa.
- Toisaalta rakennepolitiikka, joka tukee yritysten monimuotoisuuden kasvua, on myös suhdannepolitiikkaa.
- Hallituksen esittämä politiikka on ristiriidassa tämän(kin) tavoitteen toteutumisen kanssa.

Työmarkkinoiden joustavuudesta 1

- Hallituksen esitys sekoittaa keskenään työmarkkinoiden joustavuuden ja säätelyn vähentämisen ja tuottavuuden parantamisen.
- IMF WEO: Työmarkkina- ja osin myös hyödykemarkkinareformit (säätelyn purku) eivät ole parantaneet **kokonaistuottavuutta**., jos jotakin, niin ne ovat vähentäneet tuottavuutta. Ainoa tapa tukea tuottavuuden kasvua ovat panostus TjaK:aan ja elvytys.
- Bryson ja Forth (2015) Englannissa yritysten, jotka ovat eniten hyödyntäneet mahdollisuuksia käyttää työajan joustoja ja määräaikaisia työsuhteita, työn tuottavuus ja kannattavuus ovat kehittyneet heikommin kuin muissa yrityksissä.
- Paremmin ovat menestyneet yritykset, joissa on enemmän ammattiliittoihin kuuluvia.

Työmarkkinoiden joustavuudesta 2

- Työmarkkinoiden säätelyn purkaminen ja joustavuus voivat heikentää tuottavuutta. item Esimerkiksi yrityskohtaiset sopimukset lisäävät yritysten neuvotteluvoimaa, kilpailu vähenee. Vrt. keskustelu minimipalkkojen vaikutuksista.
- Yrityskohtaiset sopimukset lisäävät sitä yritysriksiä, joka tulee työntekijöiden kannettavaksi ja siirtyy pois omistajilta.
- Tämä heikentää myös tehokkuutta, ellei samalla lisätä työntekijöiden osallistumisoikeutta yritysten päätöksentekoon.

Automaattisesta vakautuksesta

- Hallituksen esitykset heikentävät automaattisia vakauttajia, edellisen hallituksen linja jatkuu, mutta nyt jyrkempänä.
- Tämä heikennys heikentää kasvupotentiaalia.
- IMF Fiscal Monitor: Tehokkaat automaattiset vakauttajat parantavat pitkän ajan kasvuvauhtia.
- Toteutettavissa olevilla vakauttajilla vuotuinen kasvuvauhti voi kasvaa 0,3 prosenttiyksiköllä, joten hyvistä vakauttajista luopuminen vie saman kasvun pois.

Vaihtotaseesta

- Viime aikoina hallituksen ministerit ovat esittäneet huolensa vaihtotaseen vajeesta.
- On vaikea ymmärtää tätä, koska Suomi on EMU:n jäsen.
- Euroalueen vaihtotase on kokonaisuutena tasapainossa, koska euron kurssi kelluu.
- Koska Saksan vaihtotase on huomattavan ylijäämäinen, niin muun euroalueen vaihtotase on alijäämäinen.
- Koko alueen vaihtotase ei voi olla pitkiä aikoja ylijäämäinen, koska euro vahvistuisi.

Lopuksi

- Euroalueen ja Suomen ongelma on kokonaiskysynnän vähäisyys, sen osoittaa jo puhe vientikysynnän merkityksestä ja SP:n pääjohtajan näkemykset EKP:n rahapoliittisen elvyttämisen jatkamisesta.
- Ongelmaa ei ratkaista yrittämällä kasvattaa vientikysyntää samalla kotimaista kysyntää vähentämällä: Vienti ei kysynnän lähteenä ole sen parempi lähde kuin kotimainen kysyntä.
- Suunniteltuja menoleikkauksia ei tule toteuttaa, leikkaukset tulee vähintäänkin siirtää ja niiden rakennettakin on syytä miettiä uudelleen.
- Hallituksen suunnitellut toimet eivät tue tuottavuuden paranemista, eivät ehkä edes kustannuskilpailukykyä.